

מפסח שני עד ששת הימים הרב אבא שלמה גולדברג

להקריב קרבן פסח. נתאמץ חזקיהו בכל כוחו, למצוא דרכים בהלכה למען לא יפסידו הפסח, והנה בגמרא בסנהדרין יב: מבואר, כי שיטת רבי שמעון בר יוחאי היא, כי בגלל המצב הזה עשו כל ישראל פסח שני למרות שלא עשו פסח ראשון, כמו שנאמר שם (ד"ה"ז ל יג) - "ויאספו ירושלם עם רב לעשות את חג המצות בחדש השני קהל לרב מאד", וחזקיהו המלך התפלל, כי יכפר ה' על הדחקים אשר נדחקו בהם למען הקריב קרבן ה', שנאמר - "כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד כל לבבו הכין לדרוש האלים ה' אלהי אבותינו ולא כטהרת הקדש" (ס"ט ט), ואף הקב"ה נענה להם, כמו שנאמר שם (כ) - "וישמע ה' אל יחזקיהו וירפא את העם".

ואם יזכנו ה' כזאת, לא יום אחד קרבן פסח ודי, אלא שבעה ימים תמימים חג המצות נחוג, שבעה ימים מיום ט"ו באייר עד כ"א בו, הכל שוב פעם, מה שהיה היה, נתחיל את הכל מהתחלה. ואל תתמה על הדבר, לפי שאין דומה חג המצות אשר כל איש בביתו ספון, לחג המצות בחצרות ירושלים יחדיו בהלל זמר והודאה, כמו שנאמר שם - "ויעשו בני ישראל הנמצאים בירושלם את חג המצות שבעת ימים בשמחה גדולה ומהללים לה' יום ביום הלוי והכהנים בכלי עז לה' " (ס"ט ב).

וכבר נתיגעו רבותינו המפרשים מאין בא להם דין זה של חגיגת שבעה בחדש השני? והנה בספר משך חכמה (על צמד"כ כח עז ד"ה ומה"ש הלא"ה) חדש דבר נפלא, וזה לשונו - "הנה בתוספתא וירושלמי פסחים פליגי אם ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה, היינו שניתן להם רשות לבנות בה"מ"ק, וכמו שהי' בימי ר' יהושע בן חנני' (מ"ר פ' מולדות), ואם ניתן הרשות אחר הפסח,

בנראה שאינך היחיד המוטרד בימים אלו בשאלה המבקשת לדעת, האם נקריב פסח שני.

לב יהודי זך הוא הפועם בקרבך, אם ברצונך להבין האם יש עדיין סיכוי, כי נזכה עוד השנה להשלים את קרבן ה' במועדו. מסתבר הדבר שאף אלמלא התזכורת בכל יום בתחינת 'הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה', הרצון והחפץ לקרבן פסח שני היה עולה לפנינו במלא עוזו, כי הרי כל עצמו של זה הקרבן בא להם לישראל מתוך אותה השתוקקות, שנאמר "ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע בבלתי הקרב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל". ואף אנו קוראים, שואלים, מבקשים ומשתוקקים - למה נגרע?

אלא שאין הדבר פשוט כלל, כי הנה בגמרא ירושלמית הובאו דברי התוספתא - "ניתן לישראל לבנות הבית הבחירה, יחיד עושה פסח שני ואין צבור עושין פסח שני. ר' יודה אומר - ציבור עושה פסח שני, שכן מצינו בחזקיהו שעשה פסח שני" והנה לכאורה רבי יהודה וחכמים הלכה כחכמים, ואם כן אנו לא נוכל לעשות פסח שני, וכך פסקו אחרונים רבים. [א]

אז מה, אז לא נקריב פסח שני? לא יכול להיות, רגע, זה בדיוק מה שבאתי לומר לך - שיש עוד נתיב, נתיב שקוראים לו 'הוראת שעה', וכבר היה לעולמים במצב מאוד דומה למצב שלנו היום, כאשר חזקיהו הצדיק מלך על ישראל אחר מצב קשה ביותר של שיקוף בית המקדש אשר היה מלא שיקוצים, ולא היו העם מוכנים

[א] אמנם הרב חיד"א בשו"ת יוסף אומץ סימן ו' חידש, שאנו נקריב פסח שני, ויתכן שאפילו במומאה - עיי"ש.

ימים אחרים ויעשו שבעת ימים שמחה" (ד"ה"צ ל ג), ולוואי ונזכה אף אנו בב"א.

והנה ביום האחרון יצאו כל ישראל לשבור את הבמות ולנתץ את המזבחות, כמו שנאמר שם - "וכללות כל זאת יצאו כל ישראל הנמצאים לערי יהודה וישברו המצבות ויגדעו האשרים וינתצו את הבמות ואת המזבחת מכל יהודה ובנימן ובאפרים ומנשה עד לכלה" (666) [2]. ובא וראה נפלאות תורתנו הקדושה, באיזה יום היה הדבר הזה, אשר שברו המצבות וינתצו את הבמות? ביום כ"ח באייר! בו ביום אשר בשנת תשכ"ז בקשו אויבי היהודים לשלוט בהם, ונהפוך הוא - אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, ויתן ה' בידינו ממדבר הלבנון עד נחל מצרים לא הייתה קריה אשר שגבה ממנו את הכל נתן ה' אלינו בפנינו, ובו ביום פתחו שערים ויבוא גוי צדיק בשערי ירושלים, ובאו בניך לדביר ביתך.

אך אי לנו, אהה על נפשנו, באותו היום המסוגל עצמו כ"ח באייר, בו גדע חזקיהו משיח ה' את האשרים, לא שמענו בקול ה' ללכת בתורתו, רעה תחת טובה השבנו, אמנם אכן באו בניך לדביר ביתך, אבל אויה - לא פיננו את היכלך ולא טהרו את מקדשך, לא ביערנו עבודה זרה מארצנו, לא גדענו שיקוצים מערינו, וכבר ידועה צעקת בעל 'יואל משה' מפני מה לא בערו עבודה זרה כאשר כבשו פלטרין של מלך, וטהרו לא טהרוהו, "ועתה כמעט רגע היתה תחנה מאת ה' אלינו להשאיר לנו פליטה ולתת לנו יתד במקום קדשו להאיר עינינו ולהתנו מחיה מעט בעבדתנו ועתה מה נאמר אלינו אחרי זאת כי עזבנו מצותיך אשר צוית ביד עבדיך הנביאים לאמר הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה היא בנדת עמי הארצות בתועבתיהם אשר מלאוה מפה אל פה בטמאתם... ולא תדרשו שלום

ונבנה בהמ"ק קודם פ"ש סבר ר' יודא, דהצבור עושין בפסח שני... ומביא מיחזקי' המלך שעשה הצבור לעשות פסח שני, יעו"ש היטב, וכיון שלא יכלו לטהר הבית בראשון הוי כמו שלא נבנה עד לאחר הפסח. ונראה לי, דזה הוי דריש חזקי' מה דכתוב ובחדש הראשון כו' פסח לד' ובחמשה עשר יום לחדש הזה, ולא כתב 'בחדש הראשון' וכתוב 'הזה' [דלא כמו בחדש השביעי], וכן כתוב באמור, הוא להורות דאם כל ישראל לא היה להם בית הבחירה בניסן, ואז עושין כל ישראל הפסח בחדש השני, ובזה הזמן שכל ישראל עושין פסח בחדש השני, גם כן אז עושין כל ישראל חג המצות בשני שבעת ימים, אף ע"ג דפסח שני של יחידים נאכל על מצות רק בליל ט"ו, אבל כשכל ישראל עושין אותו, אז עושין חג מצות שבעת ימים, לכן כתוב 'ובחמשה עשר לחדש הזה', פירוש לחדש שנעשה הפסח מכל ישראל, אז חג המצות שבעת ימים, אף אם הוא אינו בחדש הראשון, רק ב"ד של חדש השני, אז בט"ו הוי חג המצות שבעה ימים, לזה עשה חזקי' חג המצות בחדש השני, וכמו דכתוב בדברי הימים ויאספו כו' לעשות חג המצות כו'. ודו"ק בזה". והגאון רבי יצחק שריבר הביא לדברי המשך חכמה ראיות חזקות ביותר (קונן מוריה עמ' 170) [2].

ועוד נראה ליישב, וכמדומה כזה יישוב בעל 'חשק שלמה' בחידושו, כי היה כאן מעין חנוכת המזבח, וכמו שעשו החשמונאים כאשר טהרו את הבית מהשיקוצים וחנכו את המזבח, ומבואר במדרש שקראו לחנוכתם 'חג הסוכות', ואף הלכו עם לולבים, וכע"ז עשה חזקיהו פסח שבעה ימים בתור חנוכת המזבח. ומסתבר הדבר שזה הטעם, כי הרי לא שבעה ימים לבד עשו, כי אם שבעה ועוד שבעה, וכשם שעשה שלמה בחנוכת המקדש שבעה ושבעה ימים, שנאמר שם בחזקיהו - "ויועצו כל הקהל לעשות שבעת

[ג] הערת המערכת - ראוי לשים לב לחוסר ההבנה המוחלט של מחלק הפרקים הנוצרי, אשר עשה פסוק זה לראש פרק, כאילו מעשה זה של ביעור עבודה זרה הוא נפרד מענין הפסח, בעוד שמהכתובים מוכח, שזה ממש היה חלק מאותו מהלך.

[ב] ובה ישב שם את קושיית מרן ה'אבי עזרי' שהקשה למרן הגר"ז, והקושיה היא מפני מה יש צורך בפסוק מיוחד לרבות חיוב מצה בזה"ו, הרי איננו פטורים מקרבן פסח, רק אנו אנוסים, וא"כ, הקשה האבי עזרי, דנלמד מכ"ש מערל שחיב באכילת מצה.

ויבאו הבנים ויירשו את הארץ ותכנע לפניהם את ישיבי הארץ ותתנם בידם, ואת מלכיהם ואת עממי הארץ לעשות בהם כרצונם, וילכדו ערים בצרות ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כל טוב, ברות חצובים, כרמים וזיתים ועץ מאכל לרב, ויאכלו וישבעו וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול, וימרו וימרדו בך, וישליכו את תורתך אחרי גומ, זכר נא את הדבר אשר צוית את משה עבדך לאמר - 'אתם תמעלו אני אפיץ אתכם בעמים ושבחתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אם יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם והביאותים אל המקום אשר בחרתי לשכן את שמי שם והם עבדיך ועמך אשר פדית בכחך הגדול ובידך החזקה אנא אדני תהי נא אונך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך והצליחה נא לעבדך היום^[ד], 'תהי נא אונך קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך אשר אנכי מתפלל לפניך היום יומם ולילה על בני ישראל עבדיך ומתודה על חטאות בני ישראל אשר חטאנו לך^[ה].

רבינו של עולם הנה לנו באים בשמחה גדולה ובגילה רבה לקיים מצוותך הקדושה אשר ציוויתנו בתורתך לאמור 'אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא' לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל, ומודים לפניך על אשר זיכיתנו לקיים המצווה הגדולה הזאת ונפאריך ונודה את שמך.

וטובתם עד עולם למען תחזקו ואכלתם את טוב הארץ והורשתם לבניכם עד עולם ואחרי כל הבא עלינו במעשינו הרעים ובאשמתנו הגדלה כי אתה אלהינו חשכת למטה מעוננו ונתתה לנו פליטה כזאת הנשוב להפר מצותיך? (פולא ט ח-ד). ואם תאמר - אנוסים היינו מחשש האומות, מה לנו ליתן כבוד ותקציבים למבזי המלך בביתו? מה נדבר ומה נצטדק, גמלנו טובות ושלמנוהו רעות, ומה יש לנו עוד צדקה ולזעוק עוד אל המלך.

והנה דבר אלהינו לא ישוב לעולם, וכאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כן יהיה דברו, ומובטחים אנו כי לא לחינם הניף ידו, וכאשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל - הן ודאי סוף דבר יבוא אל תכליתו, ונוכה בעזרתו לפנות היכלו ולגיל בישועתו.

ובאשר יתקנו הדבר
ויבואו חכמי ישראל לקיום מצווה רבה זו של הסרת השיקוף המשותם, ככל הנראה לא יקראו אותי להנהיג את הטרקטור מסיר הטומאה, מפני כי אברך בן תורה אנכי ולא הורגלתי במלאכה זו, והנה גדולי ישראל חברו כמה חיבורים ותקנו כמה סדרי ברכות כאשר יבוא מלך המשיח, וכבר נתפרסמו הדברים, לכן חשבתי על כל פנים לחבר תפילה מיוחדת שיאמר נהג ה-D9 בטרם יסיר השיקוף.

תפילה נוראה לאומרה נהג ה-D9 בטרם יסיר השיקוף -

וכה יאמר:

אבינו שבשמים, אשר שכנת שמך כאן, בושתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים, מימי אבותינו אנהנו באשמה גדלה עד היום, ובניהם הרבית ככוכבי השמים ותביאם אל הארץ אשר אמרת לאבותיהם לבוא לרשת

[ד] נחמיה א ח-יא.

[ה] שם ו.

לנו את הדבר שהבטחתנו על ידי ירמיהו חוזק כאמור 'כה אמר ה' הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנתי ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב' [א], והשב שבות אהלי יעקב והושיענו למען שמך.

מלך עולמים! הנה אני משיל נעלי, כי אדמת קודש זאת [ויזכור לחלוץ של ימין קודם, לפי שהיא חליצת מצוה], שווה רגלי היחפות, בלחצי על דוושתי הגז, כאילות, ועל במותי העמידני, שנאמר 'משוה רגלי כאילות ועל במתי יעמידני' [ב], אמץ לבבי לישר מסילותיך, כאשר ביקש דוד עבדך בהכינו המקום למשכן שמך - ה' אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו - שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך ולשלמה בני תן לבב שלם לשמור מצותיך עדותיך וחקיך ולעשות הכל ולבנות הבירה אשר הכינתי [ג], והיה עם ידי כאשר היית עם ידי שלמה בנו כאשר בנה הבירה וכרע כאן לפניך על ברכיו וידיו פרש השמימה באמרו 'ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו ה' אלהי לשמע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום' [ד], ואתה עניתו - 'ויאמר ה' אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנתך אשר התחננתה לפני הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים' [ה].

אלהיו מלאך הברית! עמוד על ימיני וסמכני, לישועתך קויתי ה' ולעלות נפש תושיע, וידעו העם הזה כי אתה ה' ה'הים.

ענני ה' ענני.

ויעשה המצווה בכל לבבו ובכל מאודו, ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל יחוד ה' הוא עושה.

חיוניים זכור לי היום זכות כסא מקום כבודך מרום מראשון, ותבוא בעדי לפניך זכות חזקיהו משיחך בהולכי בדרכיו בהוציא את הנדה מן הקדש [א], שנאמר 'הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבת וכרת את האשרה' [ב], וזכות יאשיהו רוח אפינו תלוני בכל מעשי כאשר עשה 'לטהר את יהודה וירושלם מן הבמות והאשרים והפסלים והמסכות וינתצו לפניו את מזבחות הבעלים והחמנים אשר למעלה מעליהם גדע והאשרים והפסלים והמסכות שבר והדק ויזרק על פני הקברים הזבחים להם ועצמות כהנים שרף על מזבחותם ויטהר את יהודה ואת ירושלם' [ג], 'וינתץ את המזבחות ואת האשרים והפסלים כתת להדק וכל החמנים גדע בכל ארץ ישראל וישב לירושלם' [ד], 'ויצא את האשרה מבית ה' מחוץ לירושלם אל נחל קדרון וישרף אתה בנחל קדרון וידק לעפר וישלך את עפרה... ויתן את בתי הקדשים אשר בבית ה'" [ה], ומלאכים ילווני וכל קדושים עמי, ויואב שר הצבא אשר הסיר את הפסחים ואת העוורים [ו] ויהודע [ז] הכהן הגדול [ח] המלך ואסא מלך יהודה אשר העביר הקדשים מן הארץ ואת מפלצתה וישרוף בנחל קדרון [ט], וזכות מתתיהו כהן גדול ובניו, אשר הערו למות נפשם בעבור כבוד שמך על ההר הקדוש הזה, וזכר לנו ה' אלהינו את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו כאן בהר המוריה ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח במקום הזה, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך, וקיים

[א] ראה דברי הימים ב כט ה.

[ב] מלכים ב יח ד.

[ג] דברי הימים ב לד ג-ה.

[ד] שם ו.

[ה] מלכים ב כג ו-ז.

[ו] ראה שמואל ב ה ח.

[ז] מלכים ב יא יח דה"י ב כג ז.

[ח] מלכים א' כז מה"ב' ו' ו-ז - שבת נו.

[ט] ראה מלכים א' מו יב-יג.

[טו] ירמיה ל יח.

[טז] שמואל ב כב לד; תהלים יח לד.

[יז] דברי הימים א כט יח-יט.

[יח] מלכים א' כח; דברי הימים ב ו יט.

[יט] מלכים א' ט.